

II.3.3 Unio sexaginta elegantiarum

Hra *Unio sexaginta elegantiarum* se dočkala své inscenace v červnu 1725, kdy ji v gymnáziu na Novém Městě pražském předvedli studenti rétoriky. Jejím autorem je tedy zřejmě Joannes Pelletius.¹ Hra doložená jediným exemplářem synopse² se odehrává až po Janově smrti ve zcela alegorické rovině. Hlavním námětem je snaha Čech dosáhnout Janova svatořečení, které je zpodobněno obvyklým obrazem zasažení nepomucké Perly do papežského prstenu.

Hru poměrně netradičně uvádí jen velmi stručné a obecné zdůvodnění volby námětu, který nemá konkrétní zdroj, následované „klíčem k alegorii“. Ani o obsahu přehledy se mnoho nedozvídáme, pouze že hudebně ztvárňuje námět hry. Ta je pak rozdělena do tří jednání (*actus*), z nichž každé obsahuje tři scény (*scenae*). Jednání jsou oddělena chory a celou hru samozřejmě uzavírá epilog. Vlastní text synopse je koncipován poměrně nezvykle, protože akce popisuje tak, že předěly scén se nacházejí často uprostřed věty. Rozdělení však neodpovídá smyslu textu, a proto v edici vždy posouváme označení scény či choru před začátek rozdělené věty.³ Synopse je bohatě prokládána citáty, které jsou označeny kurzivou i poznámkami pod čarou, bohužel však není vždy zcela správné ani znění citátu, ani odkaz na jeho zdroj.⁴

V prvním jednání se Čechy snaží získat podporu císaře Karla (VI.), které nakonec přes zastrašování ducha krále Václava dosáhnou. První chorus tvoří dva citáty – snad je lze vztáhnout na Čechy doufající v úspěch, ale trápící se dlouhým čekáním. Tomu napovídá první scéna jednání druhého, v níž se se svou bolestí svěřují Astrai. Po dalším Václavově strašení je ve třetí scéně povzbudí císař Karel a v následujícím choru i Ambrožův hymnus. Ve třetím jednání Čechy dosáhnou toho, že se začne zkoumat pravost Perly, což představuje zahájení kanonizačního procesu. Epilog vyjadřuje naději na dobrý konec.

Jak prozrazuje klíč k alegorii, Jana Nepomuckého zde představuje Perla (*Unio*), jejíž nevyslovitelná krása⁵ je obrazem mimořádnosti světcových ctností a svatých skutků. Dále ve hře vystupuje císař Karel (VI.), pravděpodobně pod svým jménem, a personifikované Čechy (*Bohemia*). Z textu synopse nijak nevyplývá, že by je představoval lev zmiňovaný v titulu. Zcela jasná není ani podoba vystupování krále Václava, jehož duch se objevuje ve druhé scéně prvního i druhého dějství. Ze synopse

¹ Joannes Pelletius, * 18. 12. 1695 Rokycany, ingr. 21. 10. 1709, p4v 2. 2. 1724 Praha, Malá Strana, † 2. 8. 1754 Óvár (dnes Mosonmagyaróvár). Učitelství ani literární činnost nebyly jeho životním povoláním a tíhl spíše k duchovnímu působení, od roku 1733 se připravoval na dráhu kajícího misionáře, ale do misií se vůbec nezapojoval a stal se vojenským kaplanem. Pelletius, Joannes SJ, 1709–1754, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000100511>, zpracovaly Anna Fechtnerová a Kateřina Bobková-Valentová.

² NK ČR, sign. 52 A 40, adl. 32.

³ Např. zcela nesmyslné se zdá rozdělení ve 2. jednání: Scena 2. [...] *Quo exterritam Bohemiam* / Scena 3. *Carolus malaciae restituit* [...].

⁴ Např. v poznámce (ff) je odkazováno na 14. knihu Ovidiových Proměn, kde ale citovaný verš nenajdeme. Můžeme ho ovšem spojit s částí v. 738 z 9. knihy Statiova eposu Thebais.

⁵ Užitá číslovka šedesát v daném kontextu naznačuje plnost nebo i nadbytek, proto ji do češtiny překládáme analogicky chápanou číslovkou tisíc.

ještě můžeme usuzovat na účast antické božské žalobkyně Astraie a personifikované Pověsti (*Fama*).

Námět hry *Unio sexaginta elegantiarum* je pozoruhodný především v kontextu dobových událostí. Papežem Benediktem XIII. vyhlášené milostivé léto roku 1725 se totiž jeví jako ideální příležitost pro Janovu kanonizaci nebo alespoň pro přesunutí apoštolského procesu z Prahy do Říma. A právě v době, kdy k uzavření domácího řízení došlo, byla sehraána tato hra. Zůstává ale otázkou pro další bádání, zda autora k jejímu napsání vedly konkrétní snahy o urychlení procesu (císařské listy, vydané spisy apod.) nebo se v ní jen odrazilo obecně přijímané přání.

Další zajímavostí je to, že název hry v synopsi se nápadně podobá názvu panegyriku cyriaka B. J. Pretlika, proneseného během kanonizačních oslav Jana Nepomuckého v říjnu 1729.⁶ Jeho obsahem je především vypočítávání oněch šedesáti předností, ctností a zásluh světce, za které se mu dostalo veřejného svatořečení. Přestože nezaznamenáváme hlubší obsahovou souvislost panegyriku s hrou, musíme předpokládat nějaký společný zdroj nejen základního motivu Jana jako perly nesmírné ceny, který se objevuje i v dalších textech,⁷ ale také přímo formulace citované v titulu. Takový text se nám však zatím nepodařilo identifikovat.

⁶ Pretlik, B. J.: *Unio sexaginta elegantiarum Paraquariam nactus Nepomuci*. Pragae 1729. Citace plného názvu viz s. 486, pozn. a.

⁷ Příklad dokonale ctnosti k přenádherné perle tisíce krás (*Unio sexaginta elegantiarum*) najdeme např. v pohřebním kázání nad abatyší benediktinského kláštera v Geisenfeldtu (Strassmayr, H.: *Gemma admirabilis seu Unio sexaginta elegantiarum. Tausent schöner Wunderstein oder Lieb- und Lebhaftes Tugendkley-nod ... Annae Mariae Gazinin deß Adelichen Stifts und Hochllöbl. Jungfrauen Closters Geisenfeldt S. Benedicti Ordens ... Abbtissin, welche nach dero hochseeligen Ableiben durch ein Lob- und Leich-Predig ... vorges-tellt*. Ingolstadt 1694.

O Janu Nepomuckém jako o perle hovoří ve svém kázání i J. W. Woita (*Unio Coelicus a candore, luce et splendore conspicuus, in annulo Piscatoris subinde prae-fulgidus atque ad nuptias Agni Immaculati quaesitus terque beate in gazophylacio Bohemiae repertus sive Sanctus Joannes Nepomucenus, invictus a taciturnitate Martyr, a virtute, scientia et vitae sanctimonia orbe universo celeberrimus*. Pragae 1735.